

Nr 275

Av herr **Adamsson m. fl.**, *angående statliga stödåtgärder för invalidlägenheter.*

De statliga stödåtgärderna i bostadsfrågan har hittills icke omfattat en kategori människor, vilka utan särskild vård eller hjälp icke kan bebo normallägenheter, nämligen sådana vanföra, som för sin förflyttning är beroende av antingen rullstolar (rullstolsinvalider) eller också kryckor eller käppar (käppinvalider). Genom inrättande av speciallägenheter för rullstols- och käppinvalider kan invaliderna i mycket stor utsträckning klara sig själva. Fördelarna härav ur såväl individuell som samhällelig synpunkt är uppenbara. Det synes oss därför välbetänkt att speciella statliga stödåtgärder vidtages för att främja en produktion av sådana speciallägenheter för rullstols- och käppinvalider.

Att inrymma dessa lägenheter i särskilda fastigheter anser vi olämpligt, då därigenom skapas en icke önskvärd kategorihusbebyggelse. Däremot kan lägenheterna förläggas i ett egnahemsområde såsom enplansbostäder eller, såsom skett i bl. a. Stockholm, Göteborg och Malmö, i bottenvåningen i ett flerfamiljshus. Under alla omständigheter utgår vi ifrån att de inrymmas i fastigheter, för vilka statliga tertiär- och tilläggslån kan beviljas.

Att här närmare beröra de svårigheter, som möter rullstols- och käppinvaliderna i de vanliga lägenheterna, har vi ansett onödigt. Vi hänvisar till den av Svenska vanförevårdens centralkommitté (SVCK) utgivna broschyren "Bostäder för vanföra", där dessa svårigheter utförligt anges och där även anvisningar om speciallägenheternas utformning, byggda på praktiska prov, lämnas.

Genom de speciella anordningar, som måste vidtagas i ändamålsenliga lägenheter för rullstols- och käppinvalider, och genom den ökning av lägenhetsytan, som framför allt måste ske i en lägenhet, bebodd av en rullstolsinvalid, blir anskaffningskostnaden för dessa lägenheter och därigenom också hyreskostnaden högre än för samtidigt byggda normallägenheter med samma rumsantal och jämförbar utrustning. Denna kostnadsdifferens bör undanröjas genom att den ökade byggnadskostnaden elimineras på lämpligt sätt.

I samarbete med Föreningen Värnet i Malmö har Malmö kommunala bostadsaktiebolag hittills planerat och utfört sammanlagt sju invalidbostäder. Bolaget har låtit verkställa en kostnadsutredning för dessa bostäder i jämförelse med normalt utformade lägenheter. Denna utredning, av vilken vi fått taga del, är baserad på materialpriser och arbetslöner den 1 oktober 1954 i Malmö.

Av utredningen framgår att för täckande av kostnadsdifferenserna mellan å ena sidan en vanlig lägenhet om två rum och kök med en lägenhetsyta om 57 m² samt å andra sidan envar av nedan angivna fyra olika typer av invalidbostäder motsvarande samma bostadsstandard och under hänsynstagande till att den årliga grundhyran i invalidlägenheterna skall uppgå till samma belopp som normallägenhetens grundhyra — vilken i Malmö kan beräknas utgöra 1 500 kronor per år — skulle det erfordras följande kapitalbidrag eller alternativt motsvarande årlig bostadsrabatt:

	Kapitalbidrag kronor	Motsvarande en årlig bostadsrabatt av kronor
Husmodern rullstolsinvalid	7 930	297
Annan familjemedlem än husmodern rullstolsinvalid	6 735	252
Husmodern käppinvalid	4 315	162
Annan familjemedlem än husmodern käppinvalid	3 195	120

En fullständig inventering av antalet vanföra i Sverige har endast utförts i samband med folkräkningen år 1930. I 1951 års vanförevårdsutredning (SOU 1954: 28) har å sidan 14 redovisats antalet vanföra i olika län och vissa städer enligt denna folkräkning. Det konstaterades därvid att antalet vanföra på 10 000 invånare uppgick genomsnittligt till 109,7 för hela riket, 116,8 på landsbygden och 95,1 i städerna. Även om en förbättring i dessa relationstal kan ha inträtt därefter är antalet vanföra i hela riket uppskattningsvis ca en procent av befolkningen. Trots läkekonstens fortgående landvinningar torde vissa invalidiserande sjukdomar, såsom polio, tbc och reumatism, men framför allt de alltmer ökande trafikolycksfallen under överskådlig tid tyvärr icke komma att medföra någon minskning av de vanföras andel i befolkningen. F. n. kan alltså det totala antalet vanföra i Sverige beräknas uppgå till ca 70 000 personer.

Givetvis är endast en mindre del av dessa i behov av specialinredda lägenheter. För att närmare klarlägga behovet härav har Föreningen Värnet i Malmö under november och december månader 1954 låtit utföra en särskild bostadsutredning bland de vanföra i Malmö. Av denna framgår att lägenhetsbehovet för rullstolsinvaliderna uppgår till ca 2 1/2 % samt för övriga invalider till ca 6 % av samtliga vanföra. Några likartade uppgifter från andra orter än Malmö har vi icke till vårt förfogande. En fullständig inventering för hela landet skulle måhända kunna medföra en mindre justering av procenttalen. Vi har dock ansett oss kunna använda dessa procenttal, då malmöutredningens resultat bekräftats av överläka-

ren vid Allmänna sjukhusets i Malmö ortopediska klinik, med. dr S. von Rosen. För hela riket skulle alltså behovet av antalet speciallägenheter kunna uppskattas för rullstolsinvalider till ca 1 750 och för käppinvalider till ca 4 200.

Olika alternativa lösningar av denna fråga är tänkbara, men den för oss mest naturliga synes vara sådana ändringar av nu gällande lagbestämmelser om statliga tertiär- och tilläggs lån, att en utvidgning av tilläggs-lånen vid uppförandet av invalidbostäder möjliggöres. Då underlaget för de i motionen gjorda kostnadsberäkningarna får betraktas som approximativt då det endast bygger på utredningen i Malmö och då frågan ändock icke kan lösas vid årets riksdag, bör den bli föremål för en närmare utredning.

Med stöd av ovanstående får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till sådana statliga stödåtgärder att den årliga grundhyran för specialinredd invalidlägenhet icke överstiger motsvarande hyra för vanlig lägenhet med samma rumsantal och med jämförbar utrustningsstandard.

Stockholm den 26 januari 1955

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Erik Severin</i>	<i>Anna Lisa Lewén Eliasson</i>
<i>Gösta Netzén</i>	<i>Henrik Munktell</i>	<i>Helga Sjöstrand</i>
<i>Alarik Hagård</i>	<i>Tore Bengtsson</i>	<i>Arthur E. Lundqvist</i>
<i>Eivor Wallin</i>	<i>Harald Almgren</i>	<i>Gösta Andersson Möln dal</i>
<i>Thure Andersson</i> i Ronneby	<i>Joh. Blidfors</i>	<i>Birger Nilsson</i>

PM

angående utformning av speciallägenheter för invalider och kostnads-skillnader mellan dessa lägenheter och vanliga lägenheter.

För närmare detaljuppgifter om utformningen av speciallägenheter för vanföra hänvisas till den av Svenska vanförevårdens centralkommitté (SVCK) utgivna broschyren "Bostäder åt vanföra".

I huvudsak kan följande fyra olika lägenhetstyper förekomma:

1. husmodern rullstolsinvalid,
2. annan familjemedlem än husmodern rullstolsinvalid,
3. husmodern käppinvalid samt
4. annan familjemedlem än husmodern käppinvalid.

För samtliga fyra lägenhetstyper gäller att man måste taga hänsyn till den interna utformningen d. v. s. köket, badrummet och övriga utrustningsdetaljer inom lägenheten samt den externa d. v. s. i huvudsak in- och utgångsmöjligheterna för lägenheten till närmaste allmänna gångbana.

Rullstolsinvalidens kök — gäller endast typ 1 — skall vara så utformat att den vanföra sittande i sin rullstol kan utföra samtliga normalt förekommande arbeten såsom beredning av mat, matlagning, dukning, diskning och strykning.

Rullstolsinvalidens badrum — gäller både typ 1 och 2 — skall utformas så att den vanföra utan hjälp kan tvätta sig, använda wc-stolen, bada och helst även utföra småtvätt.

Rullstolsinvalidens övriga interna lägenhetsutrustningar — gäller typ 1 och i huvudsak även typ 2 — skall möjliggöra för den vanföra att obehindrat nå samtliga utrymmen i lägenheten, vilket innebär tillräckliga dörrbredder, inga eller specialgjorda trösklar och särskilda handtag för öppning och stängning av dörrar och luckor, Därjämte skall hon eller han utan svårighet t. ex. kunna komma åt olika elektriska kontakter, öppna och stänga fönster samt nå i skåp och lådor och å hyllor förvarade klädespersedlar och städningsattiraljer.

De externa anordningarna för rullstolsinvaliden, gällande såväl typ 1 som 2, skall bestå dels av en ramp i lutning icke överstigande 1:12 från markplanet utanför upp till bostadslägenhetens plan, dels en särskild uppställningsplats för den rullstol, som normalt användes för utomhusbruk, utanför lägenhetsdörren eller även omedelbart innanför samt dels en lättåtkomlig sopnedkastlucka.

Käppinvalidens kök — gäller endast typ 3 — avviker visserligen till sin planform ganska väsentligt från rullstolsinvalidens, men genom att även käppinvaliden måste utföra allt tidskrävande arbete såsom födoämnesberedning, matlagning och diskning sittande blir skåp- och bänkinredningen i huvudsak lika för de båda kökstyperna liksom även den yta, som behöver tagas i anspråk. Käppinvalidköket måste förses med ett stort antal ledstänger och handtag.

Käppinvalidens badrum — gäller både typ 3 och 4 — utföres med exakt samma utrustning som rullstolsinvalidens, men genom att plats där icke

behöver finnas för någon rullstol kan planytan minskas ganska väsentligt i förhållande till rullstolsinvalidens.

Käppinvalidens övriga interna lägenhetsutrustningar — gäller typ 3 och 4 — överensstämmer i stort med de vanliga bostadslägenheternas. En viss ökning av produktionskostnaden orsakas dock av specialinredning i garderoberna och även av att vissa kommunikationsutrymmen måste planeras för större lättframkomlighet än normalt.

Käppinvalidens externa lägenhetsanordningar — gäller både typ 3 och 4 — består i att trappor förses med lägre sättsteg och bredare plansteg upp till det trappplan, där lägenheten placerats, samt med dubbla ledstänger, som utomhus icke bör vara utförda med handledare av metall, enär risk då föreligger att den vanföre vid kyla kan skada händerna.

På grundval av de i samarbete med Föreningen Värnet i Malmö hittills färdigställda och planerade lägenheterna för invalider har vi låtit verkställa en kostnadsutredning för dessa bostäder i jämförelse med normalt utformade lägenheter.

För att denna utredning icke skall bli alltför komplicerad, har vi överallt förutsatt lägenheter om två rum och kök. Lägenhetsstorleken måste givetvis anpassas efter invalidfamiljens behov, varför såväl större som mindre lägenheter än den förutsatta om två rum och kök kan förekomma. I sådant fall kan de här nedan angivna överkostnaderna för kök, badrum och externa anordningar direkt användas under det att kostnaden för "övriga interna anordningar" med tillräckligt stor noggrannhet kan proportioneras i förhållande till lägenhetsytan.

Utredningen har siktat till att få fram icke endast de direkta överkostnaderna för specialutrustningen i invalidlägenheterna utan även till det förhållandet att dessa lägenheter i allmänhet måste utföras med större yta än de vanliga bostadslägenheterna med samma rumsantal. I sistnämnda fall har i överkostnaden även inräknats det kapitaliserade värdet av den del av hyran, som utgör kapitalkostnaden. Denna del har satts till 15 kronor per m² lägenhetsyta och kapitaliseringsprocenten enligt bostadsstyrelsens normer till 3,75. Härigenom skulle uppnås att årshyran för såväl invalidlägenheten som motsvarande bostadslägenhet blir lika stor, men att invalidlägenhetens årshyra per m² lägenhetsyta blir något lägre än den vanliga bostadslägenhetens.

Utredningen är baserad på materialpriser och arbetslöner den 1 oktober 1954 i Malmö.

Kostnadsdifferenserna mellan å ena sidan den vanliga lägenheten om 2 rum och kök med en lägenhetsyta av 57 m² samt å andra sidan envar av ovan angivna fyra olika typer av invalidbostäder, vardera om två rum och kök blir följande:

Typ 1 Husmodern rullstolsinvalid.

Lägenhetsytan = 65 m². Ytdifferensen, 8 m², med normallägenheten om 57 m², fördelar sig med 1,5 m² på köket, 3,3 m² på badrummet och 3,2 m² på "övriga interna anordningar".

Köket	845: —
Badrummet	3 205: —
Övriga interna anordningar	1 580: —
Externa anordningar	2 300: —

S:a överkostnad kronor 7 930: —

Överkostnaden motsvarar ca 122 kronor per m² lägenhetsyta.

Typ 2 Annan familjemedlem än husmodern rullstolsinvalid.

Lägenhetsytan = 63 m². Ytdifferensen, 6 m², med normallägenhetens 57 m² fördelar sig med 3,3 m² på badrummet och 2,7 m² på "övriga interna anordningar".

Badrummet	3 205: —
Övriga interna anordningar	1 230: —
Externa anordningar	2 300: —
	<hr/>
S:a överkostnad kronor	6 735: —

Överkostnaden motsvarar ca 107 kronor per m² lägenhetsyta.

Typ 3 Husmodern käppinvalid.

Lägenhetsyta = 61 m². Ytdifferensen, 4 m², med normallägenhetens 57 m² fördelar sig med 1,5 m² på köket, 1,7 m² på badrummet och 0,8 m² på "övriga interna anordningar".

Köket	920: —
Badrummet	2 545: —
Övriga interna anordningar	550: —
Externa anordningar	300: —
	<hr/>
S:a överkostnad kronor	4 315: —

Överkostnaden motsvarar ca 71 kronor per m² lägenhetsyta.

Typ 4 Annan familjemedlem än husmodern käppinvalid.

Lägenhetsytan = 59,5 m². Ytdifferensen, 2,5 m², med normallägenhetens 57 m² fördelar sig med 1,7 m² på badrummet och 0,8 m² på "övriga interna anordningar".

Badrummet	2 545: —
Övriga interna anordningar	350: —
Externa anordningar	300: —
	<hr/>
S:a överkostnad kronor	3 195: —

Överkostnaden motsvarar ca 54 kronor per m² lägenhetsyta.

Malmö den 10 januari 1955

MALMÖ KOMMUNALA BOSTADSAKTIEBOLAG

Sture Nyström